

Friluftsmuseet

av Inger Jensen

For mange besøkende er Friluftsmuseet museets hjerte og det de forbinder Folkemuseet med. Over tid har derfor venneforeningen vært engasjert i å støtte ulike prosjekter i Friluftsmuseet som består av nærmere 180 større og mindre hus beliggende i Byen og Bygda både med pengestøtte og som ambassadører.

CAPPELENSTUGU – stue fra Akkerhaugen i Sauherad

I Telemarkstunet ligger en liten stue som med sin rødmalte bordkledning og hjørnebord malt med svarte og hvite kvadrater, skiller seg ut fra de omkringliggende tømmerhusene. Stuens eksteriør er inspirert av byhus i Skien og Porsgrunn, der byhus ble malt etter forbilder fra murhus i utenlandske byer. Det lille huset har ett rom med et lukket bislag foran. Sengene og skapene er opprinnelige. Framskapet har initialene HOS LID, initialene til Halvor Akkerhaugen og kona hans. Ikke bare er møblene dekorert, hele rommet med tak og vegger er dekorert. Arbeidet er utført av den kjente rose-maleren Olav Hansson fra Hovin. Hver vegg har sitt motiv omrammet av roser som brer seg ut over hele veggene, de fleste motivene er hentet fra bibelen, men her finner vi også en hverdagsscene med bonden og tømmermåleren.

Halvor Akkerhaugen var kammerherre Cappelens tillitsmann for tømmerhandel og tømmerdrift, og Halvor reiste stuen for å gi Cappelen standsmessig husrom når han gjestet gården. Lenge var stuen lukket for publikum, men takket være støtte fra mangeårig medlem av venneforeningen, Annette Skaugen, født Cappelen, kunne museet foreta en omfattende konservering av interiøret. I løpet av et par år ble tak og vegger rensert og retusjert. Bygningen er klimatisert og lyssatt, og det er bygget et glassbur ved døra slik at besøkende nå kan tre inn i rommet for å beskue det dekorerte interiøret.

SETESDALSTUNET

Over et par tiår har museet gjennomført en omfattende restaurering og fornyelse av Setesdalstunet, et arbeid som venneforeningen har støttet. Setesdalstunet består av ti bygninger. Takene er tekket med never og torv. Flere hus er refundamentert, råteskadde taktrøer og syllstokker er skiftet. Tunet er komplettert med stallbygningen fra Heimtveiten som har vært lagret siden 1960-tallet. Arv øremerket stallen muliggjorde dette arbeidet. Arbeidene i tunet har pågått over flere år slik at publikum har kunnet følge arbeidet museets dyktige håndverkere har stått for, arbeid som de har demonstrert og forklart for de besøkende mens det pågikk.

På samme tid har museets konservatorer og formidlere hentet fram ny kunnskap om 1700-tallets levekår og boskikk i Setesdal. Bolighusene er innredet for å vise livet i denne tradisjons-

Tømmermåleren og bonden i heftig strid, detalj fra interiøret av Cappelenstugu. Foto: Anne-Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.

Cappelenstugu. Foto: Anne-Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.

Hovdestua med gråtassen, Trøndelagstunet. Foto: Anne-Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.

Setesdalstunet. Foto: Anne-Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.

rike bygda i 1739. Rekonstruksjonen bygger på opplysninger i samtidige skifter, og draktene som tunvertene bærer er rekonstruert ut fra grundige kildestudier.

I fjøset er det kommet husdyr i tidsriktig størrelse noe som viser oss hvordan de, sett med dagens øyne, små fjøsene kunne huse gårdens besetning.

TRØNDELAGSTUNET – 1950-tallet

Trøndelagstunet har vokst fra to enkeltstående våningshus, Stiklestadlana og Hovdestua til et komplett trøndertun. Takket være bidrag fra venneforeningen og Kirsten Heibergs engasjerte fremsnakk av museets arbeid med å utvikle tunet, har Trøndelagstunet ikke bare vokst. Det må sies å ha blitt forvandlet. Mens Stiklestadstua har fått stå i ro, er Hovdestua blitt flyttet for å gi plass til den store driftsbygningen fra Elnan og stabburet fra Koa. Ved tuntreet står gråtassen parkert. Fjøset gir rom for høns, kaniner, gris og storfe. Her er så vel trønderkaniner som «sia trønder og nordlandsfe».

Med bygningene som ramme viser nå Trøndelagstunet hvordan landbruket og dagliglivet artet seg på en gård midt på 1950-tallet, et tiår som førte til store endringer på mange områder. Traktoren erstattet hesten, og melkemaskin, vaskemaskin og kjøleskap er bare noen eksempler på nye hjelpemidler som endret arbeidet og daglivet på gårdene i Norge.

DUESLAGET FRA ST. HANSHAUGEN

I 1960 mottok Norsk Folkemuseum et dueslag fra en privatbolig på St. Hanshaugen i Oslo. Dueslaget som er fra siste halvdel av 1800-tallet, var spesielt, men i dårlig forfatning og ble liggende lenge på magasin. Med tilskudd fra venneforeningen ble arbeidet gjenopptatt i 2006, og året etter sto dueslaget ferdig. Restaureringsarbeidet var omfattende, for dueslaget var i sin tid snekret av dårlige materialer. Det ble laget nytt gulv, ytterkledningen komplett, og nye lister rundt gluggene ble laget der disse manglet. Taket ble demontert og sperrene skiftet. Den gamle taktroa var borte, og en ny ble laget i staffpanel. Fargeundersøkelsene viste at dueslaget hadde vært malt fem ganger, og dueslaget er nå malt i lys oker slik det eldste fargelaget viste.

Dueslaget består av en åttekantet bygningskropp, med to innflyvningsglugger på motstående sider og blindglugger på de øvrige, og en dør, antakelig til renhold. Dueslaget er montert på en to meter høy stolpe. Dueslag var vanlig på en del embetsgårder fra midten av 1800-tallet.

I forbindelse med rehabiliteringen av Den engelske hagen ble dueslaget tatt ned og lagret mens arbeidet pågikk. Sommeren 2020 ble dueslaget på nytt malt og satt tilbake i Friluftsmuseet, nå ovenfor Den engelske hagen i flukt med Leikanger prestegård.

DOKKESTUE FRA «HEIA»

Dokkestua hørte opprinnelig til eiendommen Heia, Drammensveien 107 i Oslo der Thorvald Meyer fikk den bygget for sine døtre Ingeborg og Thea.

Dokkestua er bygget i sveitserstil med spesiallaget interiør. Den har stue, kjøkken og en overbygget veranda. Dokkestua ble restaurert, og det ble laget en utstilling i huset, bekostet av venneforeningen i 1993. Etter at Den engelske hagen ble nyanlagt, er dokkestua igjen kommet til syne, og i løpet av 2020 er huset refundamentert, taket reparert og huset er malt. Nå gjenstår arbeidet med på nytt å konservere det rikholdige inventaret før huset kan gjeninnredes.

Dokkestue fra Heia, Oslo.

Foto: Anne-Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.

Dueslag fra St. Haugen, Oslo.

Foto: Anne-Lise Reinsfelt/Norsk Folkemuseum.

Søstrene Ingeborg og Thea Meyer, foran dokkestua. Maleri av Adolf Tidemand 1855.